

**НАСОКИ ЗА СЪДИИТЕ
ОТНОСНО УПРАВЛЕНИЕТО
НА НАТИСКА ВЪРХУ
НЕЗАВИСИМОСТТА**

февруари 2024 г.

ADVANCING THE RULE OF LAW

Институтът CEELI е чешка организация с нестопанска цел със седалище в Прага, която се занимава с развитието и обучението на международна мрежа от професионалисти в областта на правото и съдебната система, ангажирани с утвърждаването на върховенството на закона. Чрез иновативни програми за обучение и други дейности Институтът работи със съдии, адвокати и представители на гражданското общество за изграждане на правови общества. CEELI се гордее с разнообразието и качеството на програмите, които е разработил, обмена между колеги, който насърчава, иновативния характер на програмите си и наследството си, с което допринася за утвърждаването на върховенството на закона в уязвими държави. Усилията ни са насочени към изграждането на независими, прозрачни и ефективни съдебни системи и укрепването на демократичните институции, в подкрепа на усилията за борба с корупцията, преодоляване на трудни конфликти, насърчаване на правата на човека и подкрепа на адвокати и представители на гражданското общество в репресивна среда. Институтът CEELI е базиран в пражката вила «Гребовка» - историческа сграда от XIX в., която понастоящем е реновирана в модерна резиденция и конферентен център.

НАСОКИ ЗА СЪДИИТЕ ОТНОСНО УПРАВЛЕНИЕТО НА НАТИСКА ВЪРХУ НЕЗАВИСИМОСТТА

февруари 2024 г.

ПРЕДГОВОР

«Независимостта на съдебната власт е предпоставка за върховенството на закона и основна гаранция за справедлив съдебен процес. Ето защо съдията трябва да поддържа и да бъде пример за съдебна независимост както в нейния индивидуален, така и в нейния институционален аспект».

Принципи от Бангалор, Принцип 1

Правосъдието е крайъгълен камък на правовата държава, а правораздавателната дейност се осъществява от съдии. Доброто правораздаване изисква съдиите да бъдат независими и безпристрастни във всеки момент. Те трябва да са способни да изпълняват професионалните си задължения без да се влияят от изпълнителната и законодателната власт, от страните по делата или от своите йерархични ръководители. Независимостта на съдиите в качеството им на представители на правораздавателната система, обаче, понякога е подложена на натиск от външни или вътрешни сили.

Ето защо настоящите Насоки са разработени от съдии за съдии, за да подпомогнат управлението на натиска, който може да бъде оказан върху независимостта на съдията. Те са резултат от петседмичния онлайн курс на института CEELI, озаглавен «Независимост и безпристрастност на съдебната власт», в който един от модулите беше посветен на справянето с натиска и предпазването от корупция. В обучението участваха членове на мрежите за съдебен обмен на CEELI в Централна и Източна Европа и в Африка. В резултат на съвместните усилия на 12 съдии от девет държави, които доброволно отделиха от времето си и предоставиха своя експертен опит, бяха събрани личните позиции и изводи от дискуссионните форуми и онлайн сесиите в рамките на програмата за обучение, за да се обединят в краткото ръководство, озаглавено «Насоки за съдии за справяне с натиска върху независимостта».

Целта на това ново ръководство е да даде примери за видовете натиск, на които могат да бъдат подложени съдиите, преди да очертае практическите начини, по които те могат да им се противопоставят.

БЛАГОДАРНОСТИ

Тези Насоки са разработени от членовете на Централния комитет на Института CEELI и източноевропейските и африканските съдебни мрежи, както и участниците в курса на Института за независимост и безпристрастност на съдебната власт, който се проведе от октомври до декември 2023 г.

Институтът CEELI изказва благодарност на членовете на работната група от този курс, представляващи Хърватия, Полша, Молдова, Сърбия, Ботсвана, Гана, Малави и Нигерия,ти Танзания за идеята и изготвянето на настоящите Насоки.

Те работиха по този документ безвъзмездно, като общественополезна услуга в подкрепа на работата на съдиите.

Съдия Ана Cucerescu, Молдова

Съдия Dorothy Alethea DeGabriele, Малави

Съдия Maame Efua Tordimah, Гана

Съдия Съдия Tina Jakupac, Хърватия

Съдия Hanna Kafalak-Januszeko, Полша

Съдия Violet Machika, Малави

Съдия Fatimah Nadoma, Нигерия

Съдия Chukwuemeka Nweke, Нигерия

Съдия Husna A. Rweikiza, Танзания

Съдия Egidija Tamošiūnienė, Литва

Съдия Rehema Yunus Idd, Танзания

Съдия Vladimir Živankić, Сърбия.

Благодарим и на Рейчъл Мъри, преподавател по международно право на правата на човека в Университета на Бристол (Великобритания), директор на Центъра за прилагане на правата на човека и магистрат; Марсела Енлихова, старши программен мениджър, и Арлинд Пука, программен служител в института CEELI, за ценния им принос при разработването на настоящите Насоки.

Този проект се осъществи с безвъзмездната помощ и постоянната подкрепа на Държавния департамент на САЩ, Международно бюро за борба с наркотиците и правоприлагане.

НАТИСК ВЪРХУ СЪДИИТЕ

Източниците на влияние върху независимостта на съдебната власт са многобройни, както в рамките на съдебната власт, така извън нея.

Вътрешен натиск

Съществуват редица видове натиск, произтичащи от вътрешни за съдебната власт източници — висшестоящи съдии и ръководители, включително председателите на съдилища, колеги и други. Те включват:

- Условия на труд:
  - Несправедливо преразпределение на делата
  - Възпрепятстване или неосигуряване на възможност на съдиите да говорят от свое име.
  - Натиск за пенсиониране.
  - Липса на подходяща работна култура и спазване на стандартите.
  - Промяна на условията на труд, командироване в друг съд или заплахата за това, без съгласието на съдията.
  - Налагане на нереалистични цели в работата и натиск за спазване на крайните срокове.
  - Работа извън установеното работно време и лоши условия на труд.
  - Ниски заплати.
  - Недостатъчни инструменти в подкрепа на работата (напр. достъп до професионална литература, канцеларски материали и др.)
  - Непредоставяне на подходяща информация, необходима за ефективната работа.
- Дисциплина, атестация и повишаване в длъжност:
  - Липса на яснота или несправедливи процедури за отстраняване от длъжност, понижаване в длъжност, разрешаване на дисциплинарни въпроси, професионално развитие, израстване в кариерата, управление на справянето с работата, и социални придобивки и привилегии.
  - Отказ за повишаване на съдията в длъжност или заплахи за това.
  - Вземане под внимание на мнението на външни заинтересовани страни (напр. адвокати) при отправянето на препоръки за повишение.
- Липса на подкрепа от страна на колегите, висшия съдебен състав и председателя на съда:
  - Липса на подкрепа в случай на натиск от страна на други лица.
  - Недостатъчно обучение.
  - Липса на възможност за консултации.

- Липса на подкрепа от страна на административния персонал (понякога неопитен). Опити за сплашване в контекста на повишение, дисциплинарни производства и др.
- Изолиране или изключване от екипа, или проява на неуважение, което води до влошаване на отношенията с останалите служители и колеги.
- Отказ за прехвърляне от едно работно място на друго, дори при необходимост от това. Проверка на постановени решения с цел да се повлияе на съдията.

Външен натиск

Външният натиск идва от различни източници извън съда, включително от правителството, политиците, страните по дела, полицията и медиите. Външните източници на натиск могат да бъдат преки или непреки (вж. напр. [доклада на Венецианската комисия](#)).

Проблемите, които могат да възникнат, включват:

- Прилагане на модел на управление и контрол на съдебната система, който е несправедлив, непрозрачен и разчита в прекомерна степен на количествени стандарти като инструмент за оценка на работата.
- Натиск от страна на правителството или политиците, или други заинтересовани страни, например влияние върху назначаването или израстването в кариерата на съдии, подбора на служители или експерти.
- Ограничения и предизвикателства, наложени от законодателството.
- Ограничаване на ресурсите, с които разполага съдът, например недостатъчен бюджет за заплати или инфраструктура (персонал и др.), за да може съдът да работи ефикасно и ефективно.
- Липса на финансова подкрепа (напр. съкращения, неадекватни заплати или забавяне на плащанията).
- Липса на уважение към гласа на съдията.
- Нападения върху личната позиция и репутацията на съдията, например чрез:
  - Подкопаване на самочувствието;
  - Отправяне на необосновани твърдения за корупция;
  - Поставяне на съдия или на семейството му/й в опасност или състояние на несигурност; разпространяване на невярна информация;
  - Използване на социалните медии за критикуване на съдия и съдебната система.
- Опити да се повлияе на решението на съдия по даден въпрос, например:
  - Използване на семейство или приятели; предлагане на безплатни услуги;
  - Отправяне на привидно невинни молби за услуги, понякога чрез други лица;

- Сплашване чрез подаване на жалби срещу съдия;
- Инсцениране на посегателства срещу личността на съдията;
- Използване на информация за личното положение на съдията в опит да се привлече внимание; обсъждане на висящи дела в медиите, включително критикуване на съдията и повишаване на обществените очаквания за изхода на определени дела.

КАК СЪДИИТЕ МОГАТ ДА РЕАГИРАТ И ДА СЕ СПРАВЯТ С ТЕЗИ ФОРМИ НА НАТИСК

Съществуват редица начини, по които съдиите, както индивидуално, така и колективно, могат да отговорят на този натиск, запазвайки своята независимост.

Действия, които можем да предприемем индивидуално

Има редица действия, които съдиите могат да предприемат в личен план, за да защитят своята независимост.

- ✓ Бъдете твърди.
- ✓ Бъдете бдителни.
- ✓ Не обръщайте внимание на опитите за влияние върху вас или върху решенията, които вземате.
- ✓ Уважавайте себе си.
- ✓ Бъдете смел(-а).
- ✓ Спазвайте стандартите.
- ✓ Не изразявайте своите политически или религиозни възгледи.
- ✓ Придържайте се към ценностите си и настоявайте за ефективно и независимо правосъдие.

Управление на работното натоварване:

- ✓ Поставете си реалистични цели и определяйте етапи за тяхното постигане.
- ✓ Наблюдавайте работното си натоварване, за да сте сигурни, че то не се манипулира от други хора.
- ✓ Използвайте правилото FIFO за всички задачи, които получавате (FIFO, first in, first out – справяне със задачите в тяхната хронологична последователност).
- ✓ Научете се да отказвате, когато бюрото Ви е затрупано с дела.
- ✓ Опитайте се да водите балансиран живот, отделяйте време за почивка и за себе си, за да не намалите натиска, на който сте подложени в ежедневието и работата. Използвайте годишния си отпуск.

- ✓ Бъдете предпазливи, ако имате опасения, че някой се опитва да ви повлияе, особено ако тези опити са от средите на съдебната власт. Не се подлагайте на самоцензурирайте.
- ✓ Когато е възможно, изберете за свой наставник старши съдия с безупречна репутация.
- ✓ Посетете обучение за справяне с напрежението.
- ✓ Преглед на практическите [Насоките на за управление на дела на](#) Института CEELI
- ✓ Внимавайте какви покани за участие в публични дейности приемате.

В съдебни производства:

- ✓ Уважавайте себе си и всички, които градят облика на съда заедно с Вас.
- ✓ Разглеждайте делата срочно, за да избегнете оплаквания и недоразумения.
- ✓ При провеждането на съдебни процеси винаги бъдете безпристрастни.
- ✓ Бъдете личност с висок морал и почтеност и работете компетентно.
- ✓ Използвайте всяка възможност, за да обясните съдебния процес и процедурата, както и последиците от накърняване на Вашата независимост за обществото.
- ✓ Съсредоточете се върху решението и ролята си на съдия: задайте си въпроса: «Защо станах съдия?»
- ✓ Напомнете на страните за възможността да обжалват решението.
- ✓ Защитете се: не оставайте сами в кабинетите при посещения на външни лица. Не се срещайте със страните по делото сами: уверете се, че другата страна присъства или е надлежно представлявана. Документирайте всяко обсъждане.
- ✓ Уверете се, че решенията ви са ясни и лесни за разбиране. Съсредоточете се върху задължението за информиране. Проверявайте внимателно документите, за да се уверите, че не са били подменени или манипулирани.

Със семейството и приятелите

- ✓ Изградете защитна стена около себе си, включително от членовете на семейството и приятелите си, и дайте ясно да се разбере, че не търпите намеса. Изградете си репутация на човек, който не се поддава на влияние.
- ✓ Ясно разграничавайте личните и семейните си дела от ролята си на съдия.
- ✓ При всякакви социални ангажменти, особено с участието на политически функционери или политически лидери, поставяйте ясни граници.
- ✓ Не искайте услуги от другите и не давайте услуги в замяна.
- ✓ Уведомете семейството си и близките си приятели за важноста на Вашата независимост и за необходимостта да се предпазвате от от неправомерно влияние, за да не допуснете използването им за влияние върху решенията Ви ви.

В отношенията с медиите:

- ✓ Използвайте [Практическите насоки на CEELI за използването на социалните медии от съдиите](#) и се уверете, че:
  - Представявате добре съдебната система.
  - Не коментирате висящи дела и не използвайте социалните медии, за да разследвате страните.
  - Внимавайте с кого се „сприяелявате“ и чии публикации „харесвате“.
  - Избягвайте коментари с политически или „търговски“ окраски.
  - Помислете за видимостта си онлайн.
  - Защитете данните си.
  - Образовайте себе си, семейството и приятелите си.
  - Използвайте социалните медии, за да информирате обществеността.

Взаимна подкрепа

Има и неща, които съдиите могат да направят един за друг, за да защитят съдебната независимост:

- ✓ Създаване на независими, отговорни и легитимни [съдебни съвети](#) и изграждане на добро взаимодействие с тях.
- ✓ Насърчаване на съдебните съвети и съдилищата да подкрепят съдиите в работата им с медиите чрез обучение, разработване на стандарти и създаване на специализирани отдели, както и чрез редовно взаимодействие с медиите.
- ✓ Насърчаване на съдебните съвети да реагират решително на атаките срещу съдиите и съдебната система.
- ✓ Взаимна защита, включително чрез независими сдружения на съдиите.
- ✓ Споделяне на практики и, когато е уместно, притеснения.
- ✓ Бъдете разбиращи, толерантни и отворени за диалог.
- ✓ Информирайте и се възползвайте от подкрепата на висшестоящи колеги, като например председателя на съда или председателите на други съдилища, съдебния съвет или независимото адружение на съдиите.
- ✓ Повдигайте въпроси на срещи с други съдии.
- ✓ Определете справедливи и прозрачни стандарти за дисциплина, кариерно развитие и оценка.
- ✓ Обмислете създаването на специален фонд за подпомагане на съдиите.
- ✓ Отправляйте призови за отделяне на средства за съдилищата.
- ✓ Ангажирайте се с местните лидери, за да повишите осведомеността на общността за съдебната система.

РЕСУРСИ

[Принципи на поведение на съдиите от Бангалор](#)

[Декларация на Бриюни за принципите на независимостта на съдебната власт](#)

ССЈЕ, [Магна харта на съдиите](#)

ССЈЕ, [Становище № 18 «Предотвратяване на корупцията сред съдиите»](#)

ССЈЕ, [Становище № 17 «Оценка на работата на съдиите»](#)

КЕСС, [Становище № 1 относно независимостта на съдебната власт](#)

СЕЕЛ, [Наръчник на съдиите относно независимостта, непристрастността и почтеността на правосъдието](#)

ЕНСЈ, [Минимални съдебни стандарти V Дисциплинарни производства и отговорност на съдиите](#)

ЕНСЈ, [Разработване на минимални съдебни стандарти](#)

ЕНСЈ, [Декларация от София за независимостта и отчетността на съдебната власт](#)

ЕНСЈ, [Декларация от Дъблин относно стандартите за набиране и назначаване на членове на съдебната власт](#)

Съдебен медиен съвет към Асоциацията на съдиите в Република Северна Македония Прозрачна съдебна система, [Наръчник за съдии и журналисти](#)

СЕРЕЈ, [Насоки на СЕРЕЈ за комуникация с медиите и обществеността за съдилищата и прокуратурата](#)

Венецианска комисия, [Използване на социалните медии от съдиите](#)

Венецианска комисия, [Доклад за независимостта на съдебната система; и европейски стандарти.](#)

Този проект беше феализиран с безвъзмездната помощ и постоянната подкрепа на Държавния департамент на САЩ, Международното бюро за наркотици и правоприлагане.

CEELI Institute

Villa Grébovka

Havlíčkovy Sady 58

120 00 Прага

Чешка република

www.ceeliinstitute.org

office@ceeli.eu